

Janša v Ambrusu

BLAŽ LUKAN

Slovensko narodno gledališče
režija **Janez Janša**
Maska produkcija
premiera 28. 10. 2007
v Stari elektrarni

scenski dogodek

Slovensko narodno gledališče (SNG) je zagotovo eden najzanimivejših scenskih dogodkov pri nas v zadnjem času in je intriganten iz več razlogov. V vznemirljivo polje scenske igre nas popelje že rahlo ironičen, a v resnici skrajno resen naslov: sintagma »slovensko narodno gledališče« namreč pred nami razpira prostor, v katerem se odigrava slovenski narod, ali povedano v prepoznavnem lumpenpolitičnem besednjaku: v katerem se je (lani jeseni) »zgodil narod«. Dogodek slovenskega naroda v režiji Janeza Janše (pomenljiva kolizija!) je torej »primer Ambrus«, povezan, kot vemo, z izgonom oz. deportacijo romske družine Strojani iz te vasi in vsemi spremljevalnimi pojavi, ki so se spicali v enega najtemnejših madežev v slovenski poosamosvojitveni zgodovini.

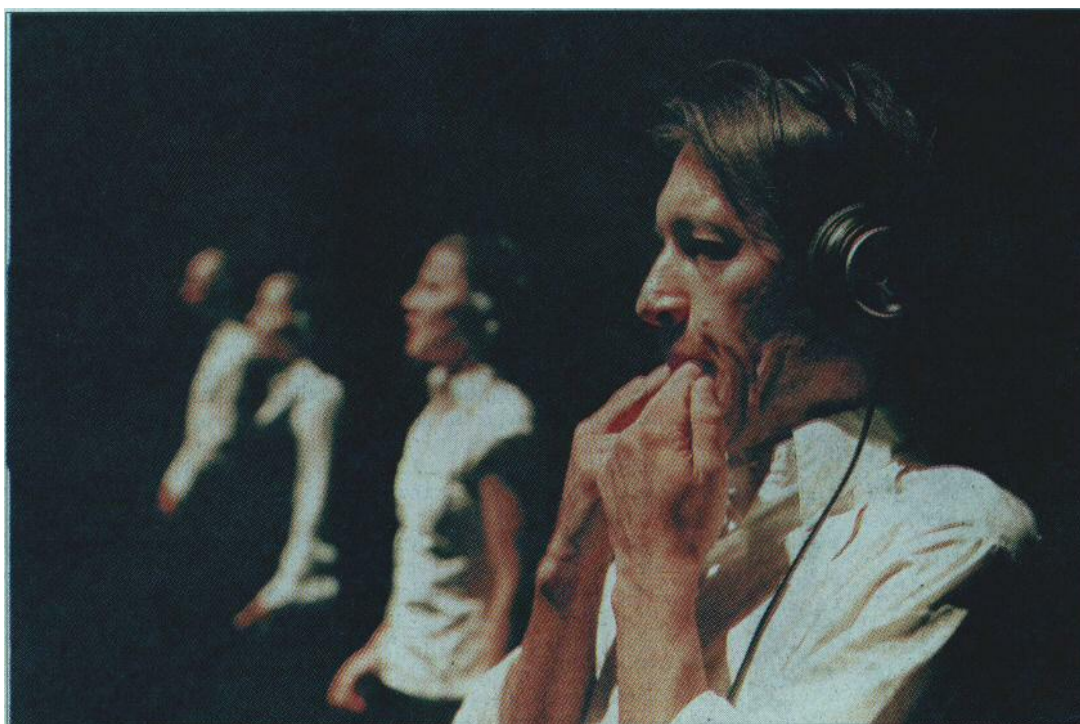
Intrigantna je v tem dogodku izraba dokumentarnega materiala oz. zvoka ali »dialoške liste«, povzete iz televizijskih posnetkov »Ambrusa«. Ta je uporabljen v dramaturško natančno razporejenih segmentih in slej ko prej »objektivno«, torej z odgovedjo vsakršni interpretaciji, kot zaporedje golih dejstev, ki pa tej konceptualistični disciplini navkljub delujejo skrajno srhljivo. K učinku najbolj pripomore dvoje: diskrepanca med vzvišeno formo antičnega

zboru, v kateri vztrajajo štirje performerji (Dražen Dragojevič, Aleksandra Balmazović, Barbara Kukovec, Matjaž Pikalo), in vulgarno dikcijo množice, posneto ob več priložnostih (najbolj prepoznavna »speva« stane nemara seja krajevne skupnosti in obisk predsednika Drnovška pri Strojanih), ki jo zdaj grozljivo natančno in intenzivno, z vsemi vzkliki in medmeti vred nastopajoči rekonstruirajo, nato pa seveda sama vsebina, sovražni govor te množice, ki ga je »Ambrus« legaliziral do take mere, da je danes postal del vsakdanjega političnega besednjaka (pomislimo na enega od predsedniških kandidatov v nedavni kampanji in na njegovo primitivno populistično retoriko). Negativni »legalizem« Ambrusa se potemtakem kaže v popolni odpovedi pravne države in legitimizaciji nasilja nad manjšinskim delom prebivalstva ter v poskusu »pravne« implementacije diskriminatornih režimov, ki postanejo orodje samoumevne politične retorike brez možnosti kakršne koli korekcije ali nadzora s strani »odpovedane« države. In ravno to je tisto, kar je v SNG najbolj intrigantno: na prizorišču Stare elektrarne potemtakem ne gledamo (točneje: poslušamo) spopada dveh nasprotujočih si strani (večine in manjšine, vaščanov-in marginalcev, Boljslovencev in Manjslovencev), temveč dekonstrukcijo (pravne) države; premier Janša je skupaj s svojimi ministri v Ambrusu izpeljal predstavo slovenskega narodnega gledališča par excellence, z vsemi izpadi vred, hkrati pa »performativno« (tako rekoč suicidalno) demontiral

državo, katere (totalitarni) sinonim je.

Scensko rekonstrukcijo Ambrusa v Elektrarni izvede režiser Janez Janša v neke vrste performativnem obratu, tako da nam izvorni dogodek vrne oziroma servira časovno in prostorsko iztrganega iz njegove izvorne dogodnosti, ter njegovo medijsko provenienco transkribira v slušni performans, distribuiran med štiri izvajalce in enega spremljevalca. A formalna plat dogodka (izvedenega skrajno profesionalno) je pri vsem skupaj še najmanj pomembna. Bolj pomembno je dejstvo, da Janša z rekonstrukcijo in transkripcijo dokumentarnega materiala obudi dejstvo, ki ga je naša politična (in medijska) realnost že v dobršni meri potlačila. Trganje Ambrusa iz (delno diktirane, delno spontane) amnezične politične in medijske stvarnosti je tako bistvena kvaliteta tega dogodka, ki se naseljuje v samem travmatičnem jedru slovenske politične mitologije, pa čeprav ne skriva svojih scenskih oz. konceptualističnih izvorov.

Scensko dimenzijo te več kakor paradigmatične, eminentno politične »predstave« dopolnjuje tudi uprizoritveni okvir, ki ga z dolgotrajnim mantričnim izklicevanjem enega samega simptomatičnega imena opiše sam Janez Janša, ki se tik pred koncem pridruži zboru in se na projekcijah instalira v nekaj ključnih točk slovenstva (Triglav, NUK itn.), od koder se brez prestanka razlega neznosno isti refren »Cigani, Cigani, Cigani ...«: da bi slišali, kar smo morda prestišali, da ne bi pozabili, česar ne bi smeli nikoli pozabiti.

PRIZOR IZ PREDSTAVE SNG, V OSPREDJU MATJAŽ PIKALO